

Op de vlucht voor de buurman.

Het verhaal van Ijje Wijkstra die vier veldwachters doodschoot is wel bekend. Toen ik op internet een link vond naar de strafdossiers op de site van Tresoar was ik direct nieuwsgierig om de verhoren en getuigenverklaringen te lezen.

Mijn moeder had mij vroeger al verteld dat Ijje hun buurman was en dat ze moesten vluchten toen ze schoten hoorden. Op oude krantenfoto's probeerde ik altijd mijn pake te herkennen in de omstanders. Hij moet erbij gestaan hebben. Wat was ik verrast toen ik de getuigenverklaring van mijn pake las in de processtukken.

Hij had het van dichtbij meegemaakt. Toen hij die vrijdagochtend 18 januari 1929 om half acht de melkbussen bij de weg zette heeft hij de vier veldwachters gezien en zelfs nog met ze gesproken, waarschijnlijk als laatste dus. Dat had ik niet eerder gehoord. De veldwachters vertelden hem dat ze Aaltje kwamen halen. Mijn pake heeft ook gezien dat Ijje schoot. Pake ging toen in huis 'om zijn kinderen in veiligheid te brengen'. Toen ik dat las realiseerde ik me wat dat geweest moet zijn: Vijf kinderen en een zwangere vrouw naar familie in Kornhorn begeleiden, door de weilanden. De oudste zus van mijn moeder Martje Postma was 7 ½ jaar, mijn moeder Aafke, bijna 6. Dan had je nog Haaye van 4 ½, Annie van 3 ½ en Joke van 1 ½.

Wat zal dat angstig zijn geweest, je wist immers niet wat de buurman zou gaan doen, welke kant zou hij op vluchten?

Ik ging dus mijn moeder bevragen naar die ochtend. Ze wist het nog goed: haar vader ging naar de Leidijk om de melkbussen bij de weg te zetten. De Rottelaan (nu de Polmalaan) was toen namelijk een zandpad. Pake Ate moest dus met de melkbussen langs het huis van Ijje en zag daar de veldwachters waar hij dus nog mee sprak. Toen pake terugkwam in huis verbood hij zijn oudste dochter Martje om naar school te gaan die dag. Ze zou dan langs het huis van Ijje moeten lopen en dat vond pake te gevaarlijk. Pake ging weer naar buiten en zag wat er gebeurde. Hij hoorde schoten en gekerm en zag dat Ijje speurend rondliep. Toen Ijje op het land van pake liep vond pake het te gevaarlijk worden. Hij pakte de jongste kinderen onder de arm en ze verlieten de woning en gingen door het weiland, door de sneeuw, naar Kornhorn. In het eerste huis dat ze bereikten woonden kennissen en daar gingen ze naar binnen. Mijn moeder ging met een aantal van de kinderen en beppe naar oom Andries en tante Trientje (de Vriesde With) die verderop in Kornhorn woonden. Ze weet nog dat ze daar toen tussen de middag boerenkool aten. De andere kinderen bleven bij het eerste huis. Pake ging weer terug en moest toen naar Grootegast om een getuigenis af te leggen. Die is dus te lezen op de site van Tresoar (pag. 30).

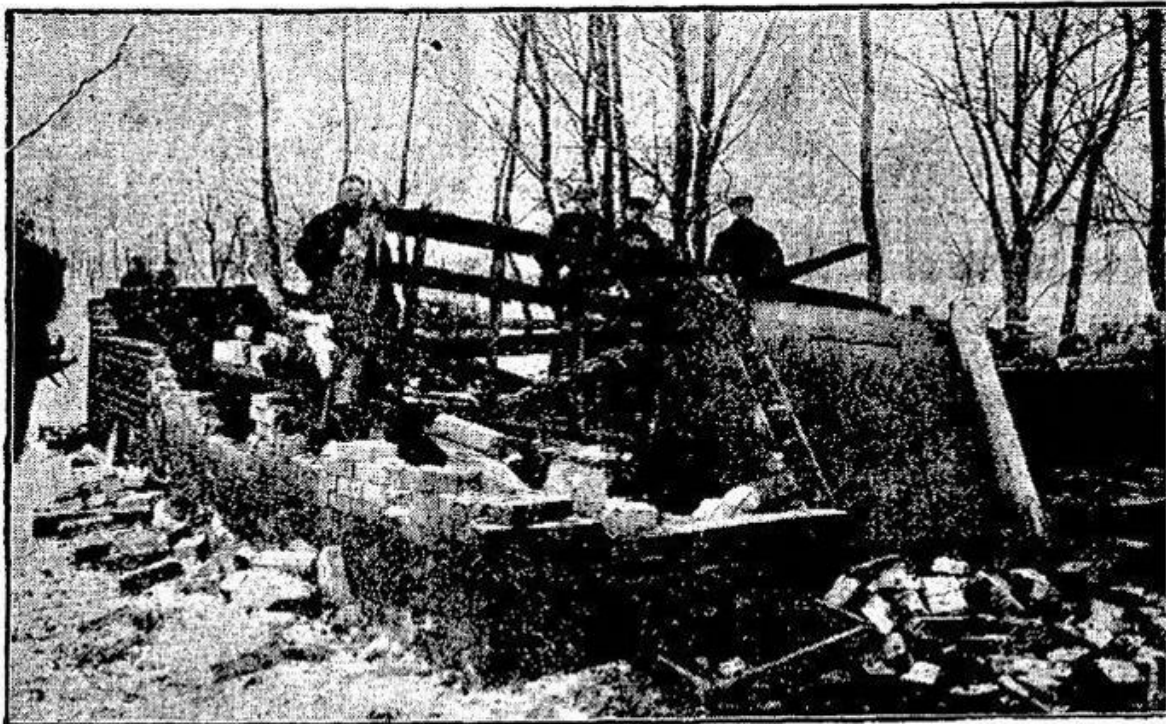
De getuigenis van pake op 18 januari 1929 aan het politiebureau te Grootegast:

Getuige 5: Ate Postma, veehouder, oud 41 jaar, wonende te Doezum, gemeente Grootegast, die verklaarde:

“Hedenvoormiddag, 18 Januari 1929, omstreeks half acht uur liep ik langs het huis van Yje Wijkstra, staande onder Doezum, gemeente Grootegast, en zag, dat vier veldwachters bij het huis van Yje heen en weer liepen. Ik zag, dat veldwachter Van der Molen een paar maal naar het raam van het huis van Yje ging, wat hij daar deed weet ik niet, terwijl de andere veldwachters op den zandweg voor het huis van Yje bleven. Toen ik de melk naar den weg bracht heb ik nog met de veldwachters gesproken en vroeg aan hen wat er aan de hand was, waarop Van der Molen mij vertelde dat zij, de vrouw, die bij Yje in huis was moesten hebben. Zoodra ik thuis was hoorde ik, dat er geschoten werd, hoe vaak weet ik niet. Na het eerste of tweede schot hoorde ik, dat er gekermd werd. Toen ik kort daarop op den zandweg kwam zag ik, dat Yje in knielende houding bij zijn huis lag en, dat hij in

Zuidelijke richting schoot. Veldwachters zag ik toen niet. Ik was zeer bevreesd en bleef daarom op een afstand van ongeveer 120 M. van het huis van Yje verwijderd. Even nadat ik Yje zag schieten zag ik, dat hij om zijn huis heen alles afzocht. Weer even later zag ik, dat rook wolken uit het dak van het huis van Yje opstegen. Ik heb niet gezien, dat Yje weg ging, omdat ik mijn kinderen in veiligheid heb gebracht. Meerdere malen heb ik gezien, dat Yje in het bezit was van een militair geweer en een browning."

's Middags werden beppe en de kinderen weer thuisgebracht. De volgende dag is mijn moeder met pake wezen kijken bij het uitgebrande huis van IJje.

Na een viervoudigen moord staat de misdadiger zijn huisje in brand. Op onze foto de voorkant van het huis en de deur, waardoor het onmens het eerste dodelijke schot loste

Toen later de rechtszaak plaatsvond moest pake Ate ook in de rechtszaal getuigen. Zijn naam stond ook vermeld in een krant en die krant heeft jaren bij mijn pake en beppe op de kast gelegen.

Gelukkig is er nu veel te vinden op internet. Op de site van historische kranten <http://kranten.kb.nl> vond ik nog oude artikelen. Daarin de verklaring die pake tijdens de rechtszaak aflegde:

Rottelaan 125 meter is.

Get. A t e P o s t m a t e Doezum heeft gezien dat van der Molen een paar maal naar het raam ging, terwijl de anderen op eenigen afstand bleven. Bij het hooren van schoten zag hij dat Wijkstra in knielende houding zat te schieten op de Rottelaan ongeveer 100 meter van zijn huis. Hij schoot in zuidelijke richting. Daarna liep Wijkstra naar getuige verklaard, in zoekende houding rondkijkende met zijn geweer in den aanslag langs de sloot, over het land in noordelijke richting in een boog langs zijn woning naar de Rottelaan. Van dat oogenblik af heeft get. geen schoten meer gehoord. Op een vraag van mr. Enklaar verklaart get. dat hij bang was voor Wijkstra en zijn kinderen daarom in veiligheid had gebracht.

De Pres.: Kwam Aaltje van der Tuin, voordat zij samenwoonden veel bij Wijkstra?

Get.: Ongeveer 2 à 3 keer per week.

Get. H o m a n t e Doezum verklaarde dat

Dit stond in 'Het vaderland: staat- en letterkundig nieuwsblad' van 13-02-1929.

Nog een citaat uit mijn pake's getuigenis:

vrouw.
Getuige A. Postma, veehouder te Doezum, die in de buurt van W. woonde, zei dat verdachte zich dikwijls ongunstig over de politie uitliet. Het drama kwam voor hem niet onverwacht.
Getuige Sikkema had een week voor de

Dit stond in de Tilburgse Courant van 10-05-1930.

Volgens mijn moeder vertelde pake over Ijje dat hij altijd veel grootspraak had. Hij had eens tegen pake gezegd: "Als je in je huis voor het raam staat kan ik je zo raken".

Pake en beppe hadden duidelijk zicht op het huis van Ijje, het lag er 150 tot 200 meter van af en ze zagen hem vaak een appel of zo van een paaltje af schieten.

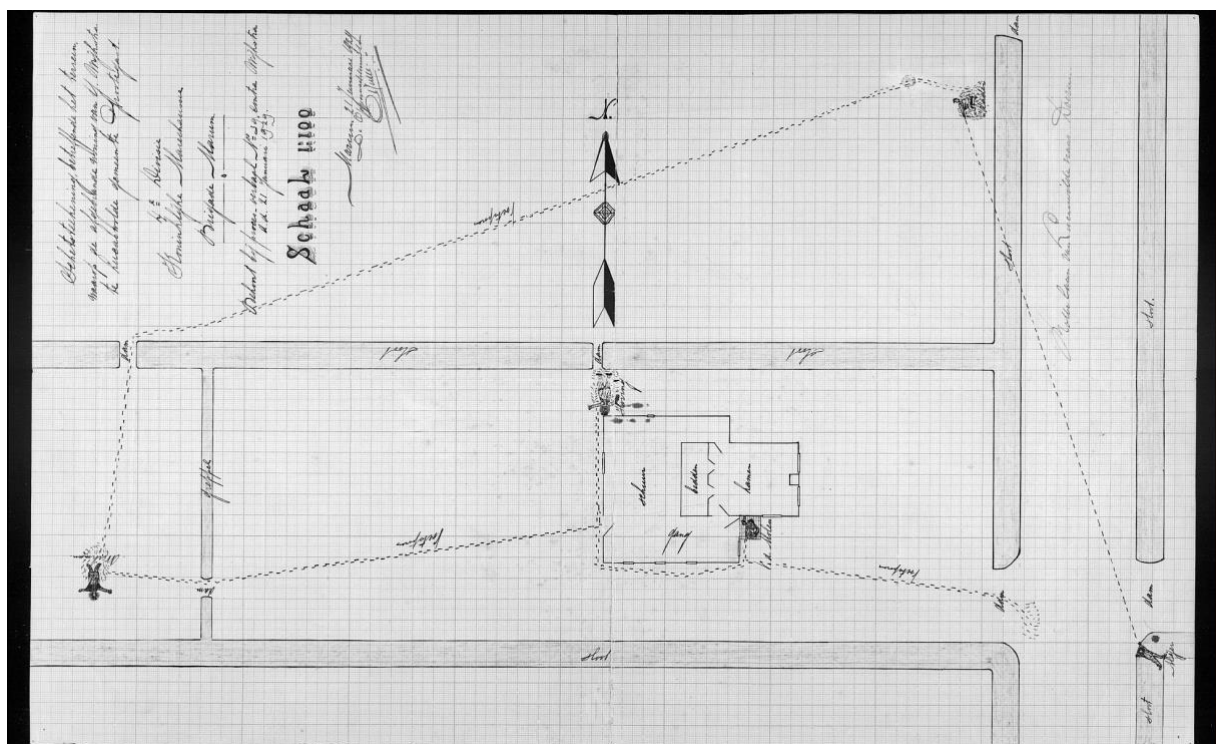
Ijje woonde altijd nog thuis bij zijn moeder Sjoukje. Toen Aaltje bij hem inkwam ging zijn moeder bij haar zoon Hendrik wonen, iets verderop ook aan de Polmalaan. Schuin tegenover haar eigen woning. Volgens het verhaal van Ijje was het net andersom:

moeder ging bij Hendrik inwonen omdat ze niet veel meer kon en ziekelijk was en toen kwam Aaltje bij hem.

Deze buurvrouw Sjoukje kwam veel over de vloer bij pake en beppe en hielp mee in het gezin. Ze was vaak voor hen aan het aardappelen schillen. Volgens mijn moeder was ze erg met het geloof bezig. Ze is tien dagen na de viervoudige moord overleden, van ontzetting is het vermoeden.

Na dit vreselijke gebeuren wilde beppe Gepke verhuizen, ze wilde niet langer wonen daar waar het drama zich had afgespeeld. Pake kocht toen een boerderijtje aan de Provinciale weg en ze verhuisden op 12 mei (alde maaie) 1929, dus nog hetzelfde jaar.

Volgens mijn moeder staat de herdenkingssteen niet op de juiste plek. Het huisje van Ijje stond meer naar het noorden. "Der wie ien kampke lân tusken"

De situatietekening van de plekken waar de doodgeschoten veldwachters lagen. Zo'n 150 tot 200 meter ten noorden was het boerderijtje van pake en beppe.